

**SA1. PODRIA EXISTIR
UNA SOCIETAT SENSE
ÈTICA?**

Educació en valors cívics i ètics

Què és l'ètica?

L'ètica és un part de la Filosofia i estudia el comportament moral i el fonament de les nostres accions.

Ens hem de plantejar la següent qüestió, l'ésser humà actua igual que els demás éssers vius?

En major o menor mesura sabem que no, l'ésser humà té la capacitat d'actuar d'una manera absolutament lliure, racional i sense estar condicionat pels seus instints.

Pensem amb els animals quan realitzen la majoria de les seves accions, quin objectiu tenen?

Activitat 1: Quines diferències consideres que existeixen entre la conducta humana i la conducta animal?

Naturalesa humana vs Naturalesa animal

- La racionalitat és una característica que existeix en la naturalesa humana i que no existeix en cap altre animal. Disposem d'una ment racional que ens permet reflexionar, fer-nos preguntes i raonar les respostes. Aquesta la racionalitat intervé en les nostres accions i la nostra voluntat obeeix, més que a l'instint, a una decisió reflexiva.
- És a dir, quan vull fer una cosa decideixo si la faig o no. Això implica que la majoria de les nostres accions estiguin sotmeses a la nostra voluntat i la nostra racionalitat. En resum: **els humans podem decidir com actuam.**
- La racionalitat ens porta també a posseir allò que s'anomena **consciència**. Aquesta és la qualitat de cada ésser humà per adonar-se'n de la seva pròpia realitat, d'ell mateix i de les coses que fa i, a més, de valorar-les o jutjar-les.

Som conscients

Relació entre racionalitat, consciència i ètica.

- Tant la **racionalitat** com la **consciència** ens permeten jutjar les accions que realitzem com a bones o dolentes. La racionalitat ens permet analitzar perquè algunes coses ens semblen correctes i altres no. Aquesta reflexió intel·lectual i racional sobre el comportament humà i els judicis que aplicam a les nostres accions, és en definitiva, **l'ètica**.

Relació entre racionalitat, consciència i ètica. La història d'una imatge.

L'home de braços plegats enmig de la salutació nazi és el títol d'aquesta fotografia que es va fer famosa dècades de la mort del protagonista August Landmesser.

Landmesser apareix com l'única persona que no fa la salutació nazi durant la botadura del cuirassat Horst Wessel en 1936.

El 1930 fer-se membre del partit nazi era una bona opció per trobar feina remunerada i amb aquesta intenció August es va convertir en membre i així va ser contractat en unes drassanes d'Hamburg.

Al 1937 va ser arrestat per haver intentat casar-se amb una jove jueva, Irma Eckler, i haver tingut dues filles. Foren detinguts els dos amb les seves filles quan intentaven fugir a Dinamarca. Va ser acusat de "desobediència de les lleis racials". La seva dona va ser detinguda per la Gestapo i després d'estar a diversos camps de concentració fou executada i ell fou condemnat a dos anys de treballs forçats a un camp de concentració, fou alliberat en 1939, però va ser novament arrestat en 1942. Fou enviat al front forçosament on es creu que va morir durant els últims dies del Tercer Reich.

Fou el 1991 que una de les seves filles, Ingrid el va reconèixer a la fotografia. Les seves filles van ser separades, l'Ingrid va quedar-se amb la seva àvia materna i na Irene va ser portada a un orfenat i més tard adoptada per una família. El 1996 na Irene va escriure la trista història de la seva família.

El matrimoni de August Landmesser i Irma Eckler fou reconegut retroactivament pel Senat d'Hamburg el 1951

L'ètica és necessària realment?

Activitat 2. Posa exemples de 2 actuacions teves en les què hagis actuat mogut/da per l'emoció o sentiment, i 2 en què hagis actuat seguint una decisió racional.

Seria molt més fàcil no haver de decidir, és a dir, no haver de triar i sentir-nos responsables de les nostres accions?

L'ètica és necessària realment?

Realment no podem evitar haver de prendre decisions. No podem viure sense la possibilitat de triar perquè ens restaria llibertat. La nostra llibertat forma part de nosaltres i no ens podem oblidar d'ella.

Generalment, sempre que feim alguna cosa sabem que hi havia al manco una altra alternativa (que era no fer-la) i això ens converteix en amos i senyors de les nostres accions.

Per tant, ja no és si l'ètica és o no necessària sinó que l'ètica forma part de nosaltres i no en podem renunciar.

DIFERÈNCIA ENTRE ÈTICA I MORAL

- Moltes vegades els considerem ètica i moral com a sinònims. No obstant això, no és així.
- Moral seria el conjunt de normes que determinen el comportament de cada persona. Totes les persones tenen una moral (particular, personal i pròpia) que es va formant al llarg de la seva vida i que condiciona les seves decisions.
- Per tant quan decidim fer o no fer una cosa perquè us sembla correcta o incorrecte ho fem perquè seguim la vostra moral. Tots tenim un codi moral al que acudim quan hem de prendre qualsevol determinació i que ens fa entendre allò que està bé o no.
- De igual manera en l'àmbit comunitari, les societats i els col·lectius humans acostumen a compartir codis morals semblants, de manera que els membres d'una mateixa societat consideren dolentes o bones les mateixes coses i els mateixos actes.
- Aquesta moral compartida determina en bona mesura el que considera correcte o fins i tot legal en cada societat i en cada moment històric.

DIFERÈNCIA ENTRE ÈTICA I MORAL

Així doncs, la moral, individual i col·lectiva, és personal i pot variar molt d'una persona a una altra o d'un col·lectiu a un altre, però en la formació de qualsevol moral hi ha uns paràmetres teòrics que es poden arribar a conèixer i entendre.

L'ètica tracta d'estudiar com es forma la moral i el "perquè" dels nostres raonaments de tipus moral. La reflexió sobre el fonament de la moral és la tasca central de l'ètica.

A la classe d'ètica mai vos puc dir que està bé o malament perquè això seria "moralitzar" en canvi sí que vos voldria fer pensar sobre les decisions que ens mouen a actuar d'una manera o una altra. L'objectiu és reflexionar per què qualificam algunes accions com a bones i a altres com a dolentes i com es formen els codis morals de cada persona i col·lectiu.

DIFERÈNCIA ENTRE ÈTICA I MORAL

Activitat 3. Digues si les següents accions se situen en el terreny de l'ètica o de la moral, i raona la resposta.

- a) Complisc un promesa feta ahir malgrat avui me n'adon que el seu compliment em crea problemes.
- b) Em deman sobre què té més valor moral: la intenció que inspira un acte o els resultats que amb ell s'obtenen.
- c) Ajut voluntàriament a un company de classe, si bé m'arrisc a ferir el seu orgull.
- d) Decidesc si he de ser o no sincer amb un company de classe que sembla que vol ser amic meu.
- e) Raonam que els pactes s'han de complir sempre, del contrari, en lloc d'acords entre amics, hauríem de fer contractes legals.
- f) Rebuig robar una calculadora d'una classe fins i tot sabent que ningú em veu.
- g) Reflexion sobre valors, preguntant-me si el valor de l'autenticitat és preferible al valor de l'amistat.

Activitat 4. Escriu tres normes morals que tu consideris com a pròpies i també la teva societat i reflexionar si aquestes són compartides amb altres societats, col·lectius...

El fet moral

- Fet moral ens referim a determinats tipus d'accions humanes. Els humans actuam i és cert que els animals també però com hem dit abans els animals no són del tot lliures no són racionals. Així els actes dels animals no constitueixen un fet moral.

Els fets moral constitueixen tres consideracions:

- **Accions voluntàries.**
- **Accions lliures.**
- **Accions racionals.**

I compleixen aquesta altra condició:

- **La nostra acció afecta algú altre.**

Durant el dia feim moltíssimes accions però quines d'elles responen en aquestes consideracions (voluntàries, lliures, racionals i que afecten als demés)?

Activitat. 5. Fes una llista de 3 fets morals que hagi realitzat i explica perquè ho són.

Diferència entre moralitat, immoralitat i amoralitat.

Moltes vegades relacionem moral en ser bo, és a dir que una acció moral és correcta o que una “persona moral” és una bona persona però no és així. El fet moral es relaciona amb accions voluntària, lliure, racional i que afecta a altres persones. Per tant una acció moral implica que potser bona o dolenta. Així una acció moral també pot ser dolenta.

També és habitual confondre els conceptes amoral o immoral. Quan una acció atempta contra els nostres principis moral o contra les normes morals comunament acceptades diem que és una mala acció, immoral. Amoral, en canvi, significa sense moral, una acció amoral no implica que sigui una mala acció sinó que implica ser una acció que no té a veure amb la moral.

Quan diem aquesta persona és amoral ens referim a persones que decideixen i actuen sense cap norma moral. Però pot haver-hi persones així? Analitzem la conducta d'un nin petit o per altra banda la d'una persona psicòpata. Per diferents raons no tenen moral.

En general, una persona adulta si no té un trastorn greu no pot ser amoral.

Diferència entre moralitat, immoralitat i amoralitat.

Activitat 6. Digues si els següents actes són amorals, morals o immoral. Raona la resposta.

- **Una persona dispara a una altra per robar-li.**
- **Un nin petit de dos anys dispara al seu veïnat jugant amb una escopeta de caça carregada.**
- **Una persona menja un gelat de llimona que li agrada molt.**
- **Un motorista es bota un semàfor i mata un vianant que passava.**
- **Un jove, d'adormit, llança el despertador contra el seu germà.**
- **Una persona es posa a rentar els plats amb oli d'oliva.**

Una classe dividida

Visualitzem un fragment d'aquest experiment que serveix per poder analitzar el comportament que tenim els humans en determinades circumstàncies.

[Experiment pedagògic, comportament moral](#) (Jane Elliot 1968)

Una classe dividida

Després de la visualització contesta les següents qüestions.

1. Què ens mostra aquest documental? A quina situació o situacions ens acosta?
2. Per què penses que es fa aquest experiment? Què pretén demostrar?
3. Fes una reflexió sobre el que has entès d'aquest documental.

Una classe dividida

Act 7. Després de la visualització contesta les següents qüestions.

- a) Aquest experiment encara reflexa el que passa a la societat actual? Raona la resposta.
- b) Fes una reflexió sobre el que has entès d'aquest documental. Considera de guia aquestes qüestions per fer-la.
 - a. El que escenifica aquest experiment encara ho veiem reflectit a la societat?
 - b. El color d'ulls, de pell, l'altura... pot ser un element que ens faci superiors o inferiors al altres?
 - c. Quina conducta tens si et diuen que ets superior constantment i en cas contrari?
 - d. A quina conclusió arribes tu?

Origen de l'ètica

- El comportament moral existeix des de sempre. L'ésser humà des del seu origen té de manera intrínseca la moralitat.
- Les normes moral per a regular el nostre comportament són igualment tan antigues com la societat. Tot grup humà ha tingut la necessitat de posar límits a les accions individuals en benefici del grup per regular la convivència.
- Per tant la moral i les normes morals, existeixen des de que existeixen els ésser humans com a tals.
- Ara bé, encara que l'ésser humà fa eleccions morals des de que té consciència (ja fa milers d'anys), l'ètica entesa com a reflexió sobre el perquè aquestes eleccions, no és tan antiga.
- En filosofia s'accepta la teoria que la reflexió racional sobre la realitat, el món i l'ésser humà en general comença a donar-se en la cultura grega del segle VI a.C. La civilització grega és una de les primeres en plantejar-se racionalment les coses i substituir o complementar les formes de pensament no racionals basades en la màgia, els Déus i en general en la intervenció de forces sobrenaturals sobre el món físic.

Origen de l'ètica

Aquestes civilitzacions antigues, expliquen mitjançant aquestes forces sobrenaturals tot allò que no entenen, per exemple els canvis d'estació, la mort...creant així una cosmovisió mítica. No obstant això el poble grec, per diferents factors comencen a cercar respostes racionals. En el S V a.C, alguns pensadors ja cerquen explicacions racionals a la conducta humana i les nostres accions. I acabaran buscant formes racionals aptes per regular les maneres de convivència política i social. Aquestes reflexions finalment seran l'origen del que anomenem Ètica. Cal dir que no només succeeix a Grècia, aquesta reflexió racional sobre la moralitat també la trobem a altres civilitzacions.

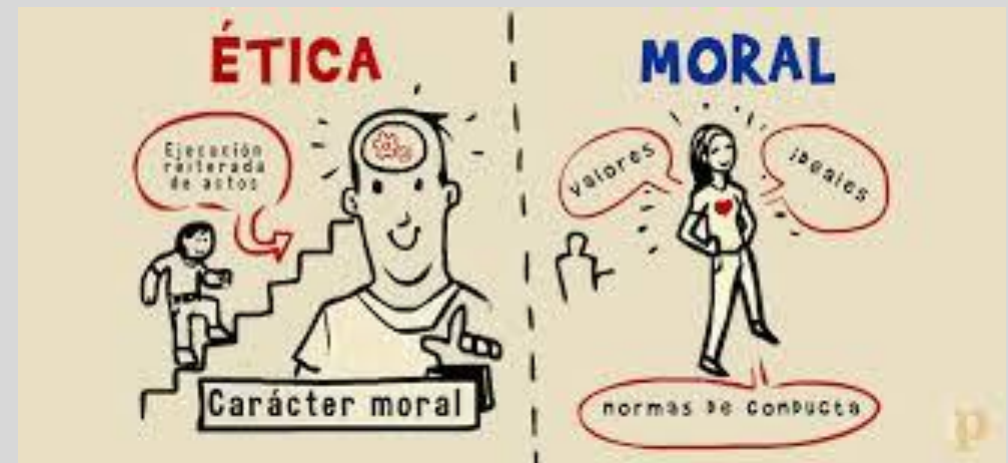

El bé i el mal

L'ètica té com a objecte d'estudi és la moral. No una moral concreta sinó totes i a un nivell teòric i conceptual.

La moral ens diu el que està bé o malament i l'ètica vol saber el perquè. La moral és més aviat una guia pràctica que seguim per actuar bé o malament.

El bé i el mal són presents en la nostra concepció del món. La lluita del mal i el bé està representada simbòlicament a la literatura, l'art o la religió.

El bé i el mal

L'ètica és important perquè tracta de racionalitzar aquests dos conceptes que ens acompanyen des de sempre i que determinen les nostres accions i la nostra forma de vida. L'ètica no pretén dir-nos què està bé i què està malament sinó ajudar-nos a entendre per què algunes coses ens semblen bé i altres no. L'ètica pretén reflexionar sobre el bé i el mal per a comprendre'ls racionalment.

Una moral en construcció

Com es va desenvolupant la nostra moral?

Lawrence Kohlberg, psicòleg, ha estudiat el desenvolupament de la consciència partint de l'**anàlisi dels judicis morals**, especialment a partir dels raonaments que tots formulem davant de dilemes morals. Kohlberg arriba a la conclusió que si bé les normes morals o els valors d'una cultura poden ser diferents dels d'una altra, els raonaments que els fonamenten segueixen estructures o pautes semblants. Totes les persones seguim -defensa- uns **esquemes universals de raonament** i, lligat a la pròpia psicologia, evolucionem d'esquemes més infantils i egocèntrics a esquemes més madurs i altruistes.

Una moral en construcció

Com es va desenvolupant la nostra moral?

Kohlberg considera que el desenvolupament moral d'una persona passa per tres grans nivells -el Preconvencional, el Convencional i el Postconvencional- cadascun dels quals conté dos estadis. En total sis estadis de maduresa creixent i amb raonaments morals diferents.

Nivell preconvençional

El nivell Preconvençional és un nivell en el qual les normes són una realitat externa que es respecten només atenent les conseqüències (premi o càstig) o el poder dels qui les estableixen. No s'ha entès, encara, que les normes socials són convencions per un bon funcionament de la societat. Aquest nivell integra els dos següents estadis.

Estadi 1. Obediència i por al càstig

L'estadi en el qual es respecten les normes per obediència i per por al càstig. No hi ha autonomia sinó heteronomia: agents externs determinen què s'ha de fer i què no. És l'estadi propi de la infància, però hi ha adults que segueixen tota la seva vida en aquest estadi: així el delinqüent que només la por el frena.

Estadi 2. Afavorir els propis interessos

L'estadi en el qual s'assumeixen les normes si afavoreixen els propis interessos. L'individu té per objectiu fer allò que satisfà els seus interessos, considerant correcte que els altres també persegueixin els seus. Les normes són com les regles dels jocs: es compleixen per egoisme. Es compren que si un no les compleix, no el deixaran jugar. És un estadi propi del nen i de les persones adultes que afirmem: «et respecto si em respectes», «fes el que vulguis mentre no em molestis».

Nivell Convencional

En aquest nivell, les persones viuen identificades amb el grup; es vol respondre favorablement a les expectatives que els altres tenen de nosaltres. S'identifica com a bo o dolent allò que la societat així ho considera. Aquest nivell integra l'estadi 3 i l'estadi 4.

Estadi 3. Expectatives interpersonals

En aquest estadi les expectatives dels que ens envolten ocupen el lloc de la por al càstig i dels propis interessos. Ens mou el desig d'agradar, de ser acceptats i estimats. Fer el correcte significa complir les expectatives de les persones properes a un mateix/a. És un estadi que es dona en l'adolescència però són molts els adults que s'hi queden. Són gent que volen fer-se estimar, però que es deixen portar pels altres: els valors del grup, les modes, el que diuen els mitjans de comunicació.

Estadi 4. Normes socials establertes

És l'estadi en el qual l'individu és lleial a les institucions socials vigents; per ell, fer el correcte és complir les normes socialment establertes per a proporcionar un bé comú. Aquí comença l'autonomia moral: es compleixen les normes per responsabilitat. Es té consciència dels interessos generals de la societat i aquests desperten un compromís personal. Constitueix l'edat adulta de la moral i s'hi sol arribar ben superada l'adolescència. Kohlberg considera que aquest és l'estadi en el qual es troba la majoria de la població.

Nivell Postconvencional

És el nivell de comprensió i acceptació dels principis morals generals que inspiren les normes: els principis racionalment escollits pesen més que les normes. El componen l'estadi 5 i l'estadi 6.

Estadi 5: Drets prioritaris i contracte social

És l'estadi de l'obertura al món. Es reconeix que a més de la pròpia família, grup i país, tots els éssers humans tenen el dret a la vida i a la llibertat, drets que estan per damunt de totes les institucions socials o convencions. L'obertura al món porta, en segon lloc, a reconèixer la relativitat de normes i valors, però s'assumeix que les lleis legítimes són només aquelles obtingudes per consens o contracte social. Ara bé, si una norma va contra la vida o la llibertat, s'imposa l'obligació moral de no acceptar-la i d'enfrontar-s'hi.

Estadi 6. Principis ètics universals

Es pren consciència que hi ha principis ètics universals que s'han de seguir i tenen prioritat sobre les obligacions legals i institucionals convencionals. S'obra d'acord amb aquests principis perquè, com a ésser racional, se n'ha captat la validesa i hom se sent compromès a seguir-los. I es té el coratge d'enfrontar-se a les lleis que atempten als principis ètics universals com el de la dignitat humana o el de la igualtat. És l'estadi moral suprem, el de Gandhi, de Martin Luther King i el de totes les persones que viuen profundament la moralitat.

Pas progressiu pels diferents estadis

- Desenvolupament moral es produeix sempre passant progressivament pels diferents estadis. (Sens cap salt evolutiu i sense tornar enrea)
- Va vinculat al desenvolupament psicològic.
- Són esquemes de raonament universal.

Activitat desenvolupament moral

Act 8. Escriu a quin estadi correspon cada situació:

Estadi 1. Obediència i por al càstig.

Estadi 2. Afavorir els propis interessos.

Estadi 3. Expectatives interpersonals.

Estadi 4. Normes socials establertes.

Estadi 5. Drets prioritaris i contracte social.

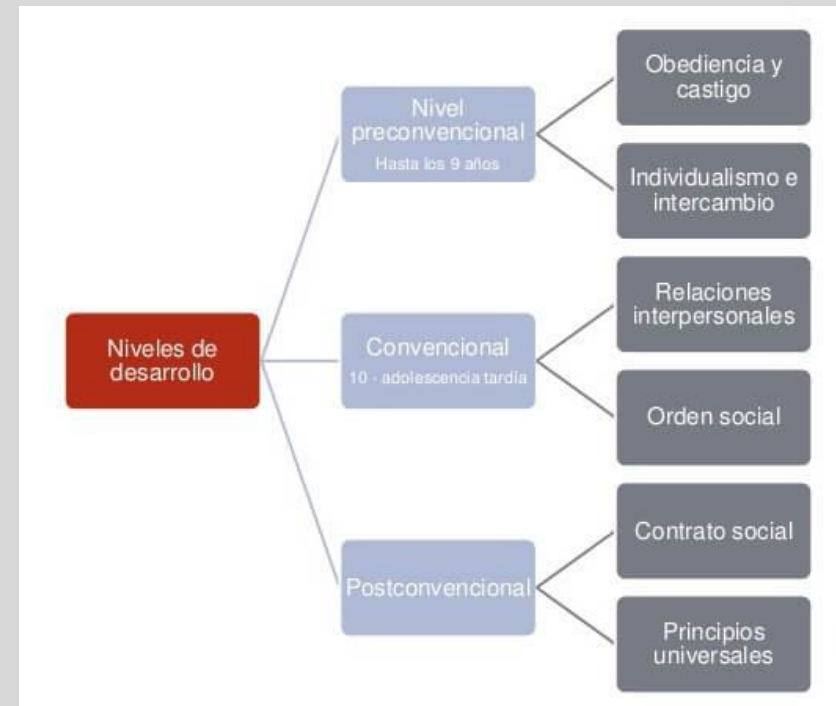
Estadi 6. Principis ètics universals.

Situacions

- a) No m'he de barallar amb aquest company, quan no entenc alguna cosa de matemàtiques sempre me l'explica.
- b) No m'he de barallar amb aquest company, tothom espera que em sàpiga comportar.
- c) Jo no menteixo, potser no em cauran les dents però sí que em poden castigar.
- d) He de tolerar els que són diferents, parlant arribarem a un acord en benefici de tots.
- e) Jo no menteixo, si tothom mentís o fes trampes la vida seria impossible.
- f) He de tolerar els que són diferents, perquè tothom té uns drets que cap llei ni cap costum ha de violentar.

Estadis de desenvolupament de la moral

Explicació estadis desenvolupament

Els dilemes i els estadis morals

Kohlberg presentava dilemes morals per a descobrir l'estadi evolutiu de les persones. En la resposta i en la seva argumentació es manifesta clarament l'estadi de desenvolupament moral. Un dels més coneguts és el dilema de heinz

«Una dona s'està morint d'un estrany càncer. Hi ha un fàrmac que, a parer dels metges, pot salvar-la, una forma de radi que un farmacèutic de la ciutat ha descobert recentment. Però el farmacèutic cobra quatre-centes cinquanta mil pessetes per una petita dosi, un preu deu vegades superior al cost del fàrmac. El marit de la malalta, Heinz, demana diners a amics i familiars, però no aconsegueix sinó la meitat del preu de la medicina. Heinz suplica al farmacèutic que li vengui a més bon preu o que li deixi pagar més endavant. El farmacèutic s'hi nega recordant que amb molt d'esforç ha descobert el fàrmac i ara en vol treure benefici. Finalment, Heinz, en un atac de desesperació, entra per la força a la farmàcia i roba la medicina que la seva dona necessitava».

Heinz ha robat la medicina. Però, l'havia de robar o no? Se t'ofereixen diferents respostes a aquest dilema.

- a) No, perquè la llei és per a tothom; les lleis ens diuen què està bé i què no, la llei pot donar més importància a la propietat que a la vida.
- b) No, perquè es convertirà en un lladre i, si el detenen, anirà a la presó.
- c) No, perquè els seus amics no esperen d'ell un comportament d'aquesta mena.
- d) No, perquè els maldecaps que tindrà no li convenen de cap manera.
- e) No, perquè hi ha uns acords socials i malgrat ella té dret a la vida, el farmacèutic té dret a la llibertat.
- f) Sí, perquè tot ésser racional accepta que hi ha drets que estan per damunt de tot: el dret a la vida és més valuós que el dret a la propietat.

Act. 8. A quin estadi se correspon cada una de les respostes anteriors del dilema de Heinz?

Act. 9. Elabora una redacció de entre 150 i 200 paraules reflexionant sobre les següents preguntes (No es tracta de contestar directament aquestes preguntes, sinó d'elaborar una reflexió pròpia a partir d'elles).

- En quin estadi moral creus que et trobes?
- En quin estadi creus que està el conjunt de la societat?
- En quin estadi creus que hauria d'estar la societat?

Pel·lícula: AFTER THE DARK

- PREGUNTES I REFLEXIÓ